

Kurum	:Işık Üniversitesi
Başlık	:İstanbul'un Tarihinde Yıkıcı Depremler: 1766 Yılında İki Zelzele-i Şedide
Konuşmacılar	:Prof. Dr. Deniz MAZLUM, Prof. Dr. Özgen Osman DEMİRBAŞ, Prof. Dr. Nuran ZEREN GÜLERSOY
Video Adresi	: https://youtu.be/rAatHLJyU4o
Yayın Tarihi	:10.05.2023

Özgen Osman Demirbaş: İyi akşamlar. Hoş geldiniz. Bir haftalık bir aradan sonra geçen hafta 1 Mayıs İşçi Emekçi Bayramı olduğu için bir ara vermiştik. Bu arada uzun süredir pandemiden beri süregiden bu uzaktan olma durumu yüzünden yapamadığımız yüz yüze bir etkinlik yapmak durumumuz oldu. Bugün yine seminer serimize devam ediyoruz. 6 Şubat'ta yaşanan, üst üste yaşanan 2 büyük deprem ve arkasından gelen büyük artçılarla birlikte Türkiye'nin 11 ilinde ve il merkezleri dışında çevresinde de etki eden birçok kayıp yaşadığımız, büyük üzüntüler yaşadığımız depremler sonrasında başlattığımız, temelde akademik anlamda konuyla ilgili bilgi paylaşımını hedeflediğimiz, farkındalığı hedeflediğimiz ve konuya farklı perspektiflerden, farklı pencerelerden bakmayı da hedeflediğimiz seminer dizimizin 11.'sindeyiz bugün. Bugün konuğumuz İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden Prof. Dr. Deniz Mazlum. Hocamız bize aslında tam da hedeflediğimiz gibi konunun başka bir açılımını yapacak. "İstanbul ve Yıkıcı Depremler: 1766 Yılında İki Zelzele-i Şedide". İstanbul hassas bu konuda. Marmara Bölgesi hassas ama İstanbul tabii Türkiye'deki büyük kentler, metropoller içinde bir dünya metropolü olma anlamında da bambaşka bir endişeyi, bambaşka bir önemi ve endişeyi de beraberinde taşıyor. Bu noktada biraz tarihe döneceğiz. Konuyu teknik açıdan çok inceledik. Farklı ölçeklerde dinledik. Bugün de tarih perspektifinden bakacağız. Tabii bu konuyla Deniz Hoca'nın sunumuyla bugünü ilerletiyor olmamızın şöyle de beni mutlu eden bir yanı var. Bu dönemki serimizin son semineri olacak bu dolayısıyla bütün bu tartışmaların, sohbetlerin, bilginin sonunda tarihsel süreci de değerlendirerek şimdilik seriyi sonlandırmış olacağız. Şimdilik diyorum çünkü bunu bırakmak niyetinde değiliz. Maalesef toplum olarak hafızasını çabuk terk etmeyi tercih eden, hafızasını yitiren demek istemiyorum, hafızasız da demek istemiyorum, öyle olmadığımızı inanıyorum ama hafızayı ertelemeyi ya da rafa kaldırmayı tercih eden bir toplumuz. Henüz 3 ay oldu. Dün düzeltiyorum bir gün önce tam 3. ayıydı depremin fakat şu anda gündemimizin ne olduğunu hepimiz görüyoruz. 50.000 kişiden fazla insanı kaybettiğimiz büyük bir olayı bu kadar çabuk yani unutulmadığı kesin ama etkisi kayboldu. O ilk bir ay ki şokumuz gitti. Gündemimiz tamamen değişti. Dolayısıyla bizim akademisyen olarak üstümüze düşen toplumsal anlamda bu kadar önemli olan konuları unutmamak, unutturmamak, hatırlamak! Onun için şimdilik bitiriyoruz ama bu seriden 11 konuşmadan oluşan bu seriden öğrendiklerimizle çok kısa bir sürede inşallah üzerine koyarak yeni etkinliklerle daha çok dinleyiciyle, daha çok katılımcıyla bir arada olmayı da hedefliyoruz. Çok uzun bir giriş oldu. Özür dilerim ama özel bir oturumdu bu. Onun için bunları paylaşmak istedim. Hocam, davetimizi kırmadınız, katıldınız. Tekrar teşekkür ederiz değerli vaktinizden ayırdınız. Heyecanla bekliyoruz. Ben artık susmam gerektiğinin de farkındayım. Susuyorum. Sözü size bırakıyorum. Buyurun Sayın Hocam,

Deniz Mazlum: Çok teşekkür ederim davetiniz için ben de öncelikle. Şimdi evet deprem gerçekten acı bir biçimde gündemimize geldi. Öncelikle tabii bu 6 Şubat'ta 10 saat arayla yaşamını kaybeden binlerce kişi oldu. Onları öncelikle anmak isterim. Yaralananlar, sevenlerini kaybedenler, çok zor koşullarda yaşamını sürdürmeye çalışan depremzedeler var. Onların da acılarını, sıkıntılarını paylaşmak isterim. Aslında biz de İstanbul'un tedirgin sakinleri olarak korkulu bir bekleyiş içindeyiz. Coğrafi konumu çok çekici, çok güzel bir kentte yaşıyoruz ama faya yakınlığı nedeniyle de tarihi boyunca depremler burada hiç eksik olmamış. Daha önce fetihten öncede Bizans tarihçilerin kayıtlarına bakılırsa 4.-11. yüzyıllar arasında İstanbul'da yıkıcı 48 depremin meydana geldiği biliniyor. Ben sunumumda aslında esasen 1766 yılında yaşanan 2 yıkıcı depremin Osmanlı arşiv kayıtlarına göre nasıl anlaşıldığını, nasıl bir tahribata yol açtığını anlatacağım ama öncesinde çok kısaca konuya bir giriş yapmak üzere buradaki krokilerde görüldüğü gibi İstanbul'un tarihindeki, Osmanlı İstanbulu'nun tarihindeki en yıkıcı depremlerden 1509 Depremi. Bunları kısaca hatırlatmak istiyorum. Yani fetihten 56 yıl sonra meydana gelmiş bir deprem 10 Eylül günü gece 4.00, bu 6 Şubat'la böyle bir benzerliği de var. Gece sabaha karşı 4.00'te meydana gelmiş ve Marmara Denizi'nde son 5 yüzyıl boyunca görülen Doğu Akdeniz'de hatta görülen en yıkıcı depremlerden biri olarak anılıyor. Ve Osmanlı kaynaklarında bu deprem "Kıyamet-i Suğra" diye adlandırılıyor yani küçük kıyamet. Bu depremin meydana getirdiği hasarlarla ilgili kayıtlar aslında elbette oldukça erken bir tarih olduğu için biraz daha belirsiz, biraz daha az ama tarihçilerin söylediklerine bakılırsa 4 ila 5 bin kişi bu depremde hayatını kaybetmiş ve aslında deniz ve kara surlarının, Galata Kulesi'nin, Kız Kulesi'nin, Anadolu Hisarı, Rumeli Hisarı'nın o sırada daha 40 yıllık bile olmayan Fatih Camii'nin ve Fatih Külliyesi yapılarının, henüz yapımı tamamlanmış olan Beyazıt Camii'nin hasarlı yapılar arasında sayıldığını görüyoruz. Ve aslında depremin ertesinde imparatorluğun çeşitli yerlerinden çok sayıda işçi, zanaatkâr, kalfanın onarım faaliyetleri için İstanbul'a çağırıldığını, harekete geçirildiğini, yeni vergiler konduğunu bunları da kayıtlardan öğrenebiliyoruz. Benim anlatacağım 1766 Depremleri öncesinde 18. yüzyılda 1719 ve 1754 yıllarında da yine İstanbul'da özellikle yapısal hasarlara yol açmış 2 deprem daha var. Benim şimdi özellikle söylediğim gibi anlatacağım depremler 1766'da Mayıs ve Ağustos aylarında yaşanan 2 deprem ama çok kısaca 1894 Depremi'ne de değinmek istiyorum. İstanbul'un tarihindeki en şiddetli depremlerden biri de 10 Temmuz 1894 günü. Bu kez öğle saatlerinde yaşanıyor. Dönem II. Abdülhamit Dönemi o dönemin sansür rejimi nedeniyle gerçek can kaybı, yaralı sayısı bunları bilemiyoruz. Açıklanan sayı 500'e yakın bir sayı ama bu sayının epey büyük bir çarpanı olmalı dediğim gibi. Bu deprem sonrasında tabii biraz tarihini de dikkate aldığımızda aslında daha ayrıntılı incelenmiş bir deprem hatta Atina Rasathanesi Müdürünün İstanbul'a davet edildiğini, bu depremi ayrıntılı olarak inceleyerek Sultan II. Abdülhamit'e bir rapor sunduğunu da biliyoruz. 1894 Depremi'nin en ağır hasarı Prens Adaları'nda Büyükkada, Heybeliada bu adalarda meydana getirdiği biliniyor ve İstanbul'da da yine pekçok anıtsal yapıda ve özellikle Kapalıçarşı'da bu depremin ağır hasarlara yol açtığı biliniyor. Sadece Kapalıçarşı için o sansür ortamında açıklanan ölü sayısı 135. Yani Kapalıçarşı'da büyük bir yıkıma yol açtığı biliniyor. Şimdi bu girişin ardından ben özellikle dediğim gibi 1766 yılında yaşanan 2 depreme değinmek istiyorum. Gördüğümüz gibi Kuzey Anadolu Fayı'nın Marmara Denizi içinden geçen fayında bu fay 2 kere de kırılıyor 1766 yılında. Önce 22 Mayıs 1766 günü kırılıyor doğu ucu daha sonra 2.5 ay sonra 5 Ağustos 1766 günü de bu kez batı ucu kırılıyor. Dolayısıyla 1766 yılı İstanbul'da bu 2.5 ay arayla yaşanan 2 büyük deprem nedeniyle aslında son derece zor bir yıl oluyor. 22 Mayıs Depremi, gün doğumundan yaklaşık yarım saat sonra meydana geliyor. Kurban bayramıymış, kurban bayramının 3. günüymüş. Dolayısıyla insanların büyük ölçüde evlerinde olduğu var sayılıyor. Ve o kadar şiddetli ve yıkıcı bir depremki bu deprem gerçekten kimi tarihçiler bunun Kıyamet-i Suğra'dan bile yani 1509 Depremi'nden bile daha şiddetli olduğunu iddia ediyorlar. Arşiv belgelerinde bu deprem "Zelzele-i Azime, Zelzele-i Şedide" gibi değişlerle anılıyor yani büyük

deprem, şiddetli deprem. Bu deprem yalnız İstanbul'da değil komşu bölgelerde de çok sayıda yapıda çeşitli derecelerde hasar meydana getiriyor. Yani İzmit'ten Tekirdağ'a kadar Trakya'nın kuzeyine, Marmara Denizi'nin güneyine kadar çok sayıda yapıda çeşitli derecelerde hasarlar oluşuyor. 22 Mayıs Depremi'nden sonra 5 Ağustos Salı günü bu kez öğle saatlerinde Marmara Denizi'nin batı kısmında söylediğim gibi 2. bir büyük sarsıntı yaşanınca hasarlar daha ciddi duruma geliyor. Yapı onarım etkinlikleri daha yoğunlaşıyor ve arşiv belgelerine bakılırsa 22 Mayıs Depremi'nin yarattığı hasarlar 2. sarsıntıda da daha da ağırlaşmış. Yeni müdahalelere gerek duyulmuş. Örneğin; Sultanahmet Külliyesi yapılarında ilk depremde oluşan hasarın ya da Eski Saray'ın bazı bölümlerinde oluşan hasarın 5 Ağustos'ta daha da ciddileştiği, daha yüksek onarım bedelleri gerektiren müdahalelere ihtiyaç duyulduğu anlaşılıyor. Bu depremlerle ilgili 1766 Depremleri'yle ilgili 22 Mayıs Depremi'yle ilgili canlı bir tanıklık var. Bu ilginç bu olaydan 6 gün sonra yayınlanmış İtalyanca bir rapor. Bu raporda 22 Mayıs 1766 Costantinopoli Depremi'nin korkunç depremin nelere yol açtığı, nasıl yaşandığı buna ilişkin bilgiler veriyor. Hasarlı yapılardan söz ediliyor. Deniyor ki: "Ayasofya, Valide Hanı ve Büyük Han dışında depremden etkilenmemiş hiçbir taş yapı kalmadı." deniyor. Yani bu 3 yapı depremin etkilerini yaşamamış ya da hasar görmemiş yapılar arasında anılıyor. Can kaybı konusunda deniyor ki: "Kesin bir rakam vermek için henüz erken ama ölü sayısı 800-900 kişiye ulaşmış olabilir." deniyor. Böyle bir tahminde bulunuluyor ve depremin bir tatil gününde erken bir saatte meydana gelmiş olmasının da can kaybını azalttığına dikkat çekiliyor. Deniyor ki: "Deprem sabah namazının ardından yaşandı. Camiler boşalmıştı. Onun için toplu ölümler nispeten az oldu. Bayram günüydü hocalar, öğrenciler okullarda değildi. Çarşılarda, bedestenlerde dükkânlar açılmamıştı. Bu da aslında ölü sayısını nispeten azalttı." deniyor. Hamamlarda da deniyor: "Depremin meydana geldiği saat tam erkeklerin yerlerini kadınlara bırakmak üzere ayrıldıkları saatti. Onun için anıtsal yapılarda ya da kamusal yapılarda çok büyük hasar olmadı." diye bir yorum da bulunuluyor ve "oluşan hasarın" deniyor: "tam bir dökümünü yapmak için daha erken" -6 gün sonra dediğim gibi yayınlanmış bir haber bu- "ama Fatih Camii'nin kubbesinin çöktüğü burada söyleniyor." Edirnekapı yakınındaki bir cami -bu da muhtemelen Mihrimah Sultan Camii olmalı- bu caminin yanı sıra Atik Ali Paşa, Çorlulu Ali Paşa Camii'leri hasar gördü deniyor. Çeşitli hanların, çarşı ve bedestenlerin yıkıldığı kaydediliyor. Yedikule'nin bir kulesi, kent surlarının birçok kesimi, Eski Saray'ın duvarları, Topkapı Sarayı bunlar hasarlı yapılar arasında sayılıyor. Deniyor ki: "Dış mahalleler şehir kadar çok etkilenmedi ama Galata'yla Tersane Bölgesi'nin denize bakan yerlerinde yoğunlaşan bir hasar var." ve şu da ekleniyor bir gözlem olarak daha deniyor: "Sarsıntılar sürerken Galata'ya doğru büyük dalgalar yükseldi." Yani bir tsunami tarif ediliyor. Sonra şehir üzerine hızla düşerek kıyılarda su baskınlarına neden oldu ve deniyor ki: "Boğaz köylerinde de hasarlar oluştu ama bunların nerelerde yoğunlaştığı henüz bilinmiyor." Şimdi bu habere eşlik eden bir de böyle bir çizim var. Burada yapıların genel olarak detaylarına baktığınızda bunun hani başka bir İtalya kenti filan olabilir belki zaten elde bulunan hazır bir illüstrasyonun habere yerleştirilmesiyle oluştuğunu anlıyoruz. Bu depreme 22 Mayıs Depremi'ni yaşamış ve bununla ilgili kayda bilgi düşmüş kişilerden biri de dönemin tarihçilerinden Şem'dânîzâde Süleyman Efendi. Şem'dânîzâde diyor ki; "Cemi ebniyye ve nüfus-ı insani ve hayvani helâk oldu." Yani hem binalar hem de insan ve hayvan nüfusunun helak olduğunu söylüyor. O, bu yaşanan felaketin küçük kıyamet diye anılan 1509 Depremi'nden bile şiddetli olduğunu iddia ediyor. Ve sarsıntılar sona erdiğinde İstanbul'un duman içinde kaldığını, pek çok yapının hasar gördüğünü söylüyor. Onun da hasarlı olarak saydığı yapılar içinde Fatih Camii, 'bilkülliye münhedim' olmuş yani tümüyle yıkılmış Sultan Beyazıt Camii, Mihriman Sultan Camii'si onlar çok ağır hasarlı. Neredeyse yıkılmaya yakın tahrip olmuş. Tarihçinin ifadesine göre Kapalıçarşı'da çeşitli kesimleri Kapalıçarşı'nın yine ağır hasarlı, İstanbul Surları, Yedikule birtakım han yapıları burada tek tek anmayacağım adlarını. Bunları Şem'dânîzâde Süleyman Efendi sayarak bunların da yıkıldığını söylüyor ve "telef olan nüfus-ı

insani dört bin keşf olundu” diyor. Yani Şem’dânîzâde can kaybını 4 bin olarak bildiriyor. Şöyle bir yorumda yapıyor: “ama bu diyor deprem ve yangın eksik olmaz çünkü kent üçgen biçimindedir.” Yani bugün Tarihi Yarımada dediğimiz kesimin üçgen biçiminde olmasını sorumlu tutuyor. Bu nedenle diyor: “deprem ve yangın İstanbul’dan eksik olmaz.” Şem’dânîzâde Süleyman Efendi 5 Ağustos 1766 Depremi’yle ilgili de bilgiler veriyor. Büyüklüğünün 22 Mayıs Depremi’ne yaklaştığını, Galata, İzmit ve işte Yalova’da büyük hasar meydana geldiğini söylüyor ve diyor ki: “9 ay içinde dördü şiddetli olmak üzere sık sık yaşanan insanları çadırlarda barınmaya zorlayan bu sarsıntılar gaflet içinde bulunanlara ve günahkârlara bir ‘tebîh’ sayılmalı.” Yani depremi böyle yorumluyor. 22 Mayıs ve 5 Ağustos Depremleri ile ilgili bilgi veren bir başka kaynak tarihçi Hâkim’in “Vekâyi’-nâme” adlı yapıtı. Ve bu kitapta Hâkim, 22 Mayıs 1766 Depremi’ni “hin-i fetihten beri görülmemiş olduğunu” iddia ediyor. Yani İstanbul’un fethinden beri görülmemiş büyüklükte bir deprem olduğunu söylüyor. Bu depremin yol açtığı yapısal hasarları ortaya koymakla kalmıyor. Aynı zamanda depremin yarattığı toplumsal psikolojiyi de yansıtıyor. Diyor ki: “deprem 80 saat boyunca gece gündüz sürdü. Bu sarsıntılar sonunda bina altında 4-5 bin adam kaldı.” Bunun da tahmini bu yani. İnsanlar dış mekânlarda çadırlarda barındı. Bu hâli görerek çok üzülen padişah yani dönemin Sultanı III. Mustafa “büka edüp” yani gözyaşı döküp “fukara ve zuafaya ihsan buyurdu” diyor. Ve özellikle de depremden onarılamayacak kadar ağır hasar alan Fatih Camii’nin durumu karşısında Sultan’ın “azimi teessüf” ettiğini çok çok üzüldüğünü ve Vakfına yeterli parası olmadığını görünce onarımı için Hazine-i Hümayun’dan para verilmesi için emir ve ferman çıkardığını söylüyor ve 5 Ağustos 1766 Depremi’ne de değiniyor Hâkim ve diyor ki: “Camilerde, kâgir mahallerde, minarelerde bu depremden yıkıma yol açtı ya da daha önce olan yıkımları ciddileştirdi.” Verdiği bir başka bilgi, Hâkim’in dönemin zihniyetini yansıtması bakımından ilginç. Diyor ki: “Büyük deprem olduğunda ‘Rusiye yani Moskova tarafından’ yani Rusya Moskova tarafından adamlar geldi. Bunlar İstanbul’daki Zelzele-i Azime vukuundan haberdar olup ‘cevâmi ve mesâcid’ yani cami ve mescitler ‘ehl-i İslâmın cami ve mescitleri münhedim olmuş deyr.’ Yani bunlar yıkılmış diye sevindiklerini, kiliselerinde kandil yaktıklarını söylüyor ve diyor ki çok geçmeden orada da büyük bir deprem oldu. Can ve mal kaybına yol açtı. Yani onların böyle bir davranış göstermesinin karşılık bulduğunu bir anlamda söyleyip yüreklere su serpiyor. 22 Mayıs ve 5 Ağustos 1766 Depremleri’ni yaşamış, gördüklerini anlatmış bir kişi de “İstanbul’un Topografik Tarihi” başlıklı Ermenice kitabın yazarı olan Sarkis Sarraf Hovhannesyan. Sarkis Sarraf, şehrin taş yığınlarıyla dolduran bu yığınları gözyaşları gibi binaların önüne indiren sarsıntıların hangi yapılarda hasara yol açtığını özetle belirtmiş. Bir anlamda o dönem için Ermeni halk şairi Minas Ceranyan’ın kaleme aldığı deprem destanları da anılmalı. Ceranyan diyor ki: “Çok bina temelinden söküldü. Birçok sarayla kervansaray, sayısız minareyi, muhteşem kemerleri yıkan büyük deprem çok sayıda cana mal oldu. İstanbul açılmış gül iken soldu.” diyor ve o da, şu yorumu yapıyor: “Bütün bunlar günahlarımız için vuku buldu. Sefaletimize nasihat oldu.” diyor ve şaire göre İstanbul günah sebebinden kazaya uğramıştır. Helalle haram birbirine karıştığı için bu olay yaşanmıştır ve yetmiş iki millet yolundan aştığı için yer titremiştir. Gerçektende 18. yüzyılın sonunda İstanbul, yetmiş iki milletin yolundan aştığı bir kent görünümündedir. Tabii nüfusla ilgili çok net veriler olmamakla birlikte çeşitli tahminler yapılmış. Örneğin 18. yüzyıl sonunda İstanbul’a gelen 2 seyyahattan biri Dallaway diyor ki: “Tarihi Yarımada’yla birlikte Galata, Üsküdar, Eyüp ve Boğaz köylerinde en az diyor 400.000 kişi yaşamaktadır.” Olivier’nin tahmini ise nüfusun 500.000’in üstünde olduğu yönünde İnciciyan da şunu söylüyor: “İstanbul’un Rumeli ve Anadolu cephelerindeki varoşlarla birlikte Pekin ve Nankin şehirlerinden sonra dünyada üçüncü geldiğini belirtiyor.” Yani açık bir kayıt, bir hesap yok, ama İstanbul’un bu dönemdeki nüfusunu 500.000 ile 800.000 kişi olarak tahmin edebiliriz. Bu İtalyanca gazete haberindeki çizimin hayali bir şey olduğu ya da başka bir yer için yapılmış bir çizim olduğunu söylemişim. Bizim bu depremle ilgili aslında görsel bir illüstrasyon herhangi bir şey yok, ama depremden 10 yıl sonra hazırlanmış

İstanbul'un ilk bilimsel ölçekli haritası sayılan "Kauffer Haritası" var biliyorsunuz. Fransız mühendis François Kauffer'in hazırladığı bir harita bu. İstanbul planı ve dolayısıyla biz burada İstanbul'u depremden 10 yıl sonraki hâliyle aslında görüyoruz. Bu 1776'daki verileri içeriyor. Daha sonra biliyorsunuz üzerinden birtakım revizyonlar yapılarak bu harita daha sonra yeniden yayınlanacaktır. Şimdi bu haritaya baktığımızda örneğin; burada Fatih Külliyesi'ni görüyoruz. 1766 Depremi'nde Fatih Camii çok ağır bir hasar gördüğü için onarımı mümkün olmamıştır. Buraya Sultan III. Mustafa'nın da gayretleriyle, girişimleriyle diyelim yeni bir yapı yapılmıştır. Yani bizim 16. yüzyıl görsellerinde gördüğümüz Fatih Camii 1766 Depremi'nde onarılamaz kadar ağır hasar görmüştür. Burada Loricks'in panoramasında o eski depremde ortadan kalkan, yıkılan Fatih Camii'ni görüyoruz. Buna karşılık örneğin Pervititch'in 1933 tarihli haritasında, planında gördüğümüz Fatih Camii artık 1766 Depremi'nden sonra inşa edilen yapıdır. Yani burada bir 15. yüzyıl külliyesinde, 15. yüzyıl yapılarının ortasında bir 18. yüzyıl yapısı bulunmaktadır. Bu da aslında 1766 yılında yaşanan depremlerin bir anısı olarak düşünülmelidir. Evet, burada da yine külliyenin bir hava fotoğrafını gördüğümüz gibi Akdeniz ve Karadeniz medreseleriyle birlikte külliyenin ortasındaki cami bir 18. yüzyıl yapısıdır. Ve aynı şekilde bu haritada Eyüp Camii diye işaretlenmiş olan yapıda 1766 yılında yaşanan depremleri o kadar ağır hasarla atlatmıştır ki bu caminin de onarımı mümkün olamamıştır. Fatih Camii kadar çabuk değil ama depremden yaklaşık 30-35 yıl sonra Eyüp Camii de tümüyle yeniden inşa edilmiştir. Yani fetihten sonra inşa edilmiş en eski 2 yapı Fatih Camii ve Eyüp Camii. 1766 yılında yaşanan depremlerde onarılamayacak kadar ağır hasarlar almış ve yeniden inşa edilmiştir. Yani bizim erken 20. yüzyılda çekilmiş fotoğrafta gördüğümüz Eyüp Camii fetihten sonra inşa edilen cami değildir. 1766 Depremi'nden sonra yeniden inşa edilmiş olan yapıdır. Şimdi bu depremler diyeceğim, 2.5 ay arayla yaşanan bu 2 büyük sarsıntı nasıl bir yapısal hasara yol açtı ve bu hasar nasıl giderildi? Benim asıl araştırma konum buydu. Çünkü Restorasyon Programında hazırladığım bir doktora tezinden, tezine dayanan bir araştırma bu dolayısıyla Osmanlı arşivlerinde özellikle onarım keşiflerini inceledim. Burada birkaç örnek koydum. Yani bir kısmı bunların onarım masraflarıyla ilgili, onarım keşifleriyle ilgili. Gördüğümüz gibi her bir kalemde bir malzemenin bedeliyle birlikte adı yazıyor. Ya da burada yine depremde ağır hasar gören yapılar arasında bulunan Davud Paşa Külliyesi yapılarıyla ilgili bir onarım keşfi. Burada da çeşitli talepler yer alıyor. Şimdi bir genel tabii bir değerlendirme yapmak isterim. Yani çok ayrıntıya giremem. Şunları söyleyebilirim. Bir kere 1766 yılında yaşanan depremleri izleyen birkaç yıllık dönemde İstanbul âdeta bir şantiye görünümünde olmalı bu anlaşılıyor. Yani yapı onarımları açısından çok yoğun geçtiği bu dönemin anlaşılıyor ve özellikle nüfusunda yoğun olarak yaşadığı Tarihi Yarımada'da yoğunlaşan büyük bir yıkımın olduğu Haliç'in kuzeyindeki Boğazköylerindeki yerleşmelerinde depremden az çok etkilendiği bunlar anlaşılıyor. Kentin anıtsal yapıları, surları, konutları, su yolları bunlar hepsi hasar görmüş. Ve en sık karşılaşılan hasarlar arasında minarelerin, kulelerin, kule gibi yüksek yapıların, bacaların yıkılması bunları görüyoruz. Kubbelerin, tonozların, kemerlerin, duvarların çökmesi ya da çatlaması, sütun ya da ayakların devrilmesi, kapıların, pencerelerin, basamakların yerinden oynaması bunun gibi bu keşiflerden anladığımız çeşitli hasar türleri var. Onarım önceliği peki neye verilmiş? Şunu anlıyoruz bu belgeleri incelediğimiz zaman onarım önceliği, yönetim, sanayi, ticaret ve hizmet yapılarına verilmiş. Yani depremi izleyen yıl içinde Defterhâne-i Âmire örneğin ya da Top Arabacıları Kârhânesi, Merterhâne-i Âmire, Beykoz Su Değirmeni, Otluk Ambarı, Yerebatan Ahırları bunun gibi yapılar ya da Yeniçeri Kışlaları hatta saray mutfağına yoğurt yapan Mastgeran-ı Hassa Ocağı. Bunlar ilk onarılan ya da onarımlarına öncelik verilen yapılar arasında. Kapalıçarşı, Örücüler Çarşısı onların da onarım programına hemen alındığını anlıyoruz. Çeşitli camiler içinde keşifler hazırlanmış. Onarımlarına başlanmış. Bunu da bu araştırma ortaya koyuyor. Konutlar nasıl davrandı 1766 yılında yaşanan depremler karşısında? Aslında buna ilişkin kayıtlara ender olarak rastlanıyor. Yani daha çok vakıf yapıları ve anıtsal yapılar için onarım

keşifleri düzenlendiği için konutlarla ilgili tespitler daha sınırlı. Kimi zaman konutlar devletin sorumluluğunda olan bir yapının yakınında oldukları zaman o yıkılmışsa eğer konutun üzerine ve zarar görmüşlerse o zaman söz konusu ediliyor. Örneğin; kara ve deniz surlarına ya da Galata surlarına bitişik olan evler var. Depremde yıkılan duvarların molozları nedeniyle hasar görmüş bu konutlar. Onların inşası için saraydan yardım isteyen çok sayıda dilekçe olduğunu gördüm arşivde. Yani konutları bir sur üzerine yıkıldığı için hasar gördüğü zaman anca bunlar kayıtlara girmiş diyebiliriz. Depremlerin ardından İstanbul'da tabii yapı çalışanları ve malzemeleri açısından bir sıkıntı yaşandığı anlaşılıyor ve bu sıkıntıyı gidermek içinde çeşitli adımlar atılmış. Özellikle de İstanbul'a yakın ya da uzak yerlerden işgücü desteği istendiği görülüyor. Birkaç örnek vereceğim. Kayseri ve civarında hamamcı ve dülger esnafı örneğin gönderilmesi. Görice'den, Görice bugün Arnavutluk'taki Körçe. O Görice sakinlerinden duvarcı Panayot'un 200 duvarcı ve rençberle birlikte derhâl İstanbul'a gelmesini örneğin talep edilmesi ya da Şile, Yalova, Pazarköy, Gemlik, Riva ve İznik kazalarında çok miktarda olduğu söylenen duvarcı ve amelelerin İstanbul'a gönderilmesinin uygun bulunması. Burada bu tür bilgileri ortaya koyan belgelerden birini görüyoruz bu slaytta. Topkapı Sarayı'nda, Tersane-i Âmire'de başka mirî binalarda yapılacak onarımlar için örneğin çok sayıda marangoz amelesi gerekiyor. Deniyor ki Heybeli'de, Kınahada'da "kefere" binalarında yani Hristiyan yapılarında çalıştıkları haber alınmış olan bütün marangoz ameleleri derhâl deniyor İstanbul'a sevk edilsin. Ya da Fatih Camii'sinin yeniden inşası sırasında Halep ve civarında oturan 20 nefer taşçı amelesine İskenderun ve Payas iskelelerinden gemiyle İstanbul'a gönderilmesi isteniyor. Bu taşçı ameleleri istenirken "fenninde mahir ve işgüzar" olmaları da bir şart olarak belirtiliyor. Öte yandan Rodos, İstanköy, Sakız adalarından hangi miktarda olursa olsun üstat taşçı amelelerinin de İstanbul'a sevki buyuruluyor. Yani bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Bu oluşan büyük yapısal hasarı gidermek için İstanbul'daki işgücü ve malzeme yeterli olmadığı için bu yakın ya da uzak bölgelerden bu tür talepler var. Malzeme dedim, yapı taşı, kereste, demir bunların da İstanbul'a sevki isteniyor. Kimi zaman gönderilmelerinde gecikmeler yaşandığı için inşaat faaliyetlerinin de aksadığı anlaşılıyor. Şimdi müdahalelere baktığımız zaman depremden sonra oluşan hasarlar nasıl giderildi? Ne gibi müdahaleler de bulunuldu? En ağırlıklı yeri hasarlı yapı elemanlarının özgün malzemeleriyle bütünlenmeleri almış. Bunu görüyoruz. Engel olarak da bu bütünleme sırasında demir öğelerde bazı güçlendirmeler, takviyeler yapılmış. Bu belgelerde bu işleme "istihkâm edilmek" deniyor. Yani istihkâm edilmiş kimi zaman demir öğelerle. Yeni daha gelişmiş tekniklerin denenmediği anlaşılıyor. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında pek çok onarımda "enkaz-ı mevcudenin" yani mevcut enkazın yeniden ayağa kaldırılmasıyla yetinilmiş ve arşiv belgelerinin hemen hemen tümüne yansıyan bir deyiş var. Bu da "vaz'-ı kadim üzerine tamir" yani eskiden nasıl idiye öyle eski kadim durumu tamir etme anlayışı. Bu da aslında genel yaklaşımı özetleyen bir deyiş. Yapı ölçeğinde değişiklik olmamış. Peki kent ölçeğinde bu depremler ders alınacak bir olay gibi algılanmış mı? Kökten değişiklikler düşünülmüş mü? Aslında öyle olmadığı anlaşılıyor. Geleneksel yapım yöntemleri, yaşama kültürü büyük ölçüde eskisi gibi sürmüştü. Kara surlarına, deniz surlarına, Galata surlarına bitişik olan söylemişim evler var. Depremde o duvarlar yıkıldığı için altında kalıp hasar gören evler var. Bunlar yine aynı yerlerde inşa edilmiş. Yani bundan bir ders alınıp da bir önlem alınmamış. Ve teknik belgelerde bile depremin "bir emrî ilâllâh teala" ya da "bir hikmet-i ilahi teala" Tanrı'nın bir emri ya da hikmeti olarak meydana geldiğine inanan kaderci bir yaklaşım söz konusu ve tıpkı öteki felaketler gibi depremden karşı konulamaz bir kader olarak görülüyor. Bundan ders almak önlemler planlamak gibi bir zihniyetin de olmadığı anlaşılıyor. Bu depremden 6 gün sonra yayınlanmış haberden bahsetmişim. İtalyanca gazete haberinde bu haberde aslında bir gönderme yapılıyor. Ve 11 yıl önce Lizbon'da meydana gelen deprem deniyor. Aslında bu da ilginç ve karşılaştırması doğrusu 11 yıl arayla meydana gelen 2 depremin nasıl algılandığı, sonrasında neler yapıldığı, bu 2 felaketi bir arada düşünüp değerlendirmek ilginç

sonuçlar veriyor. Aslında bu Lizbon Depremi'yle ilgili bizim arşivde de Osmalı arşivinde de ilginç bir belge var. Bu Fransa elçisinin bir tahrirati diyelim bir bilgi vermiş. Onun Osmanlıcaya evrilmesi diyor ki elçi: "Lizbon namı Őehirde azim zelzele zuhur etti." Yani ok Şiddetli bir deprem oldu. "Őehri merkumun nıfs mertebesi yani yarıya yakını harap ve yebab ve yzbinden mütecaviz nüfus helak oldu." diyor. Yani 1755 yılında 1 Kasım günü yaşanan ve ilginç bir tesadüf olacak ki yine bir Katolikler için önemli bir bayram gününde yaşanan orada "Azizler Günü". Dolayısıyla depremin sabah saatlerinde olmuş olması, aslında bu kez 9.40'ta yaklaşık depremin olduğu tahmin ediliyor. Burada da tam tersine İstanbul'un, insanlar kiliselerdeymiŐ, ibadet hlindeymiŐ ve kaynaklara bakılırsa binlerce kişi kiliselerde can vermiş. Bu depremle ilgili Osmanlı arşivindeki bu belgelerle anlaŐıldıėına göre yalnız deprem olmamış. Aynı zamanda Lizbon'da çok büyük yangınlar da çıkmış çeşitli yerlerde hatta göğe kadar yükselen dalgalardan söz ediliyor. Çok ciddi bir tsunami yaŐanmış. "Eflake dek uruc eden emvac-i bahr" yani göğe kadar yükselen dalgalar. Burada ilginç bir Şekilde işte Şiddetli, gürültülü bir rzgr yaŐandıėını söylüyor. Bu tarihte 1755 yılında Lizbon'da yaklaşık 250.000 kiŐinin yaşadığı tahmin ediliyor diyelim. Peki bu depremden sonra ne olmuş? Yani 1766'dan 11 yıl önce Lizbon'da çok Şiddetli bir deprem yaŐanmış. Sonrasında neler yapılmış? Aslında İstanbul ve Lizbon depremlerinin nasıl algılandığı, deprem sonrasında neler yapıldığı bunlar karŐılaŐtırıldıėında büyük farkların kendini gösterdiği görüyoruz. Çünkü Lizbon Depremi burada da gördüğünüz gibi yani hem büyük dalgalar, yangın gerçekten çok Şiddetli bu depremi resmeden çok sayıda gravür var. Tabii bunu da söylemek lazım. Bunu görüyoruz. Bir iki örnek daha vereyim. Burada da yine depremin ardından insanların çadırlarda yaŐadıėını, depremle ilgili bazı istismarlarda bulunduğu için talan ya da yağma yaptığı için bazı insanların asıldığını gördüğünüz gibi ibreti lem için ortalıkta böyle Şeyler de yapılmış. Bu Alman, bir Alman sanat tarafından yapılan bu gravürden de anlayabiliyoruz. Şimdi bu Lizbon Depremi'nin sonrasında neler yapıldı? Bunlara baktığımız zaman aslında bu depremin yalnız kentin çevresini değil ama geçerli mimarlık ve planlama ilke ve yaklaŐımlarını da deėiŐtirdiėi anlaşılıyor. Depremin ardından dönemin BaŐbakanı daha sonra Pombal Markizi adını alacaktır. Onun öncülüğünde çeşitli yasalar çıkarılıyor ve 3 konuda temel yasaklar getiriliyor. "Kent planı bir kere ayrıntılı olarak tamamlanmadıkça hiçbir yapı yapılmayacak. Kent sınırları dışında hiçbir yapılaŐmaya izin verilmeyecek. Deprem sonrasında yangın geçiren mahallelerde lme ve tespit iŐlemleri tamamlanmadan inşaata baŐlanamayacak." Aslında ilginç bir Şekilde depremin hemen ardından bu tür yasalar çıkarılırken; bir yandan da Lizbonluların görüŐlerini almak üzere anketler düzenlendiği de biliniyor. Yani kaynaklara bakılırsa bütün bu veriler derlendikten sonra yeni projenin uygulanmasına bütün enkaz kaldırıldıktan sonra sıfırdan başlanmış, kent merkezindeki mahalleler tümüyle yeniden kurulmuŐ, soğukkanlı, akılcı, bilimsel bir yaklaşım benimsenmiş ve uygulanmış ve aslında burada da bu rneği Őunun için koymuŐtum. Carmo Manastır Kilisesi 1755 Depremi'nde Lizbon'da ağır hasar gören yapılardan biri fakat bu yapının onarılmaması Őeilmiş. Yani bu 1755 Depremi'nin anısına bu yapı bu Şekilde o depremde aldığı biçimle harabe hlinde bırakılmış. Onu belirtmek için koymuŐtum. Tek yapı lğinde neler olmuş? Deprem güvenliğini hesaba katan temel değişiklikler yapılmış. Bir kere artık yapılar 5 katı aŐmayacak biçimde yapılacak. Prefabrik ahşap parçalardan oluşan çok elastik bir ahşap strüktürle inşa edilecek. Pencere biçimleri, balkon biçimleri, bina cephelerindeki bezemeler hep deprem gerçeği göz önünde tutularak yapılacak. Hatta "gaiola" diye adlandırılan yasayla zorunlu kılınmış ilk anti-sismik yapım sistemi de bu depremden sonra geliŐtiriliyor. Bu apraz ve dikmelerden oluşan, ahşap çapraz ve dikmelerden oluşan bir iskeletin çevresine kâgir duvarlar örülerek oluŐturulan bir sistem. Çünkü deniyor ki ahşap, sarsıntılara karşı kâgir yapıyı yerinde tutacaktır. Kgir de ahŐabı yangına karşı koruyacaktır. Çünkü depremden sonra söylediğim gibi çok büyük yangınlar yaŐanmış. Bu nlemin yanı sıra yangın duvarları yapılması da örneğin gündeme geliyor. Ve Şunu görüyoruz Lizbon kenti yeniden kurulurken hem iŐlevsel düşünceler hem de aydınlanma ilkeleri

bir araya getirilmiş. Bir yeniden yapım anlayışı egemen olmuş. Yeni kent planında düz caddeler, kent merkezinde açık alanlar oluşturmak bunlar gelecekte olabilecek depremlere karşı koruyucu önlemler olarak düşünülmüş ve uygulanmış. Yani şunu söyleyebiliriz, 1755 Lizbon Depremi Portekiz’de pek çok mimari yeniliğin yolunu açmış. Yapım teknolojisi alanında yeni arayışlara vesile olmuş. Kent planlamasında yasa ve yönetmelikler hazırlamanın ve bunlara uymanın ne kadar önemli olduğunun göstermiş. Şimdi bu da depremin 200. yıldönümü anısına 1955 yılında yapılan bir serginin kitabı. Çok ilginç bir şekilde bütün bu deneyimlerin aslında maddi verileri de var yani çok sayıda çizimler, maketler. 1755 Depremi’nden sonra yapılan uygulamaların zengin bir arşiv oluşturduğu da görülüyor. Ve hatta bu Markiz, Pombalı Markizi adının aldığını söylemişim dönemin başbakanının daha sonra bu onun adıyla anılan Lizbon’un o kesimi bugün UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde. Yani o tarihte depreme karşı alınan önlemler, düşünceler, bu kenti yeniden kurma iradesi bunlar bugün UNESCO’nun Dünya Mirası Listesi’ne önerilirken Lizbon’un bu kesimi aynı zamanda da dikkat ederseniz kriterlerden biri de 6 Numaralı kriter. Yani aslında somut olmayan değerlerle ilgili bir kriter. Bu irade, bu yaklaşımda adaylık konseptinde altı çizilerek söyleniyor. Şimdi tekrar Türkiye’ye döneceğim. Ülkemizde biliyorsunuz yapılarla ilgili ilk yönetmelik 1848 tarihli “Ebniye Nizamnamesi” ve aslında bu nizamname İstanbul’da sıklıkla meydana gelen yangınlara karşı bazı önlemler öngören bir düzenleme. Depremle ilgili hiçbir kaygı taşımadığı görülüyor. Yani Bina Nizamnamesinde depremin hiç adı bile geçmiyor! Burada yangınlara karşı işte yangın duvarları yapılması, ahşap, kâgir kullanımı bu konularla ilgili bazı düzenlemeler var. İlk deprem yönetmeliğimiz 1940 tarihli. Biliyorsunuz Anadolu topraklarında yaşanan en yıkıcı depremlerden biri 27 Aralık 1939’da yaşanan Erzincan Depremi. Belli ki bu deprem yani 1939 yılının sonunda yaşanan bu deprem konuya belli bir ilgi çekmiş, bir dikkat çekmiş ve 1940 yılında hemen ertesi yıl ilk Deprem Yönetmeliğimiz ortaya çıkmış. Bu da aslında bir İtalyan Yapı Talimatnamesi’nin Türkçeye çevrilmesinden ibaret. Şöyle ki zelzele mıntıklarında yapılacak inşaata ait İtalyan Yapı Talimatnamesi. Bu talimatname Türkçeye çevrilmiş. Aynı yıllarda Yunan Yönetmeliği’nin de çevrildiği biliniyor. Yani Erzincan Depremi birazcık sanki o kadar şiddetli, o kadar büyük can kaybına yol açmış ki, deprem gerçeği konusunda biraz sanki uyarıcı olabilmiş. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen ilk Deprem Yasası ise burada gördüğümüz gibi 22 Temmuz 1944 günü yasalaşan yer sarsıntılarında önce ve sonra alınacak tedbirler hakkında kanun. Bu 34 maddeden oluşan bir yasa. Elbette zaman içinde çok sayıda gelişmelerle, revizyonlarla bugün Türkiye’de metin olarak yani depremlerin yönetmeliğinin yetersiz olduğunu öne sürmek herhâlde doğru olmaz. Yani uygulansa eğer orada tanımlanan ilkeler yasalar ya da yönetmelikler aslında 44 yılından bugüne gelinceye kadar çok gelişti, yeni açılımlar getirildi. Bunu söylemek lazım. Şimdi aslında İstanbul’un tedirgin sakinleri olarak korkulu bir bekleyiş içindeyiz diye sözlerime başlamıştım. Tedirgin olmamızın ya da korkulu bir bekleyiş içinde olmamızın maalesef önemli bir nedeni var. Yani uzmanlar, yer bilimciler İstanbul’da büyük bir depremin kapıda olduğunu söylüyor. Yıllar açısından baktığımızda da 1509 yılında yaşanan deprem 257 yıl sonra 1766’da yani öyle bir periyodu olmalı. Bu anlatmaya çalıştığım 2 büyük sarsıntının tekrarlanmasıyla yeniden yaşanıyor. 1766 yılından günümüze de tam 257 yıl geçti. Yani 1509 Depremi’yle 1766 Depremi arasındaki süre kadar, bir süre tam o kadar yıl geçti. Dolayısıyla bu kaderci yaklaşımın, yanlış politikaların, aklın, bilimin rehberliğine inanmamanın, doyumsuz rant hırsının, liyakatlı olmayan görevlendirmelerin bütün bunların hepsinin yol açtığı büyük bir faciaya dönüşen bir depremin yaşadık. Eğer bu konuda bu yaklaşımı sürdürürsek depremi hâlâ kader olarak değerlendiren zihniyeti sürdürürsek demek ki hiç yol almamışızdır. Yerimizde sayıyoruz ve o zamanda bu tedirgin bekleyişi ya da korkulu bekleyişi hak ediyoruz demektir. Ben böyle düşünüyorum. Evet çok teşekkür ederim dinlediğiniz için.

Özgen Osman Demirbaş: Sayın Hocam, biz teşekkür ederiz çok keyifliydi. Nasıl geçtiğini de anlamadık aslında daha anlatsanız zevkle devam edeceğiz dinlemeye. Önemli bir de tabii benim gibi tarih dinlemekten keyif alanlar için herhâlde konu sıkıntılı da olsa heyecanlı ve ilgi çekici olmuştur. Şey tabii bu 1509 ve 1766 depremleri gibi olmasa da arada 1894 Depremi de küçük bir deprem değil benim bildiğim kadarıyla.

Deniz Mazlum: Evet evet değil.

Özgen Osman Demirbaş: Hatta siz anlatırken çok yeni değil ama çok da uzak değil. Zülfü Livaneli'nin son kitabı "Kaplanın Sırtında", bu II. Abdülhamit'in hikâyesini, esaret hikâyesini diyelim aslında Selanik sürgünü hikâyesini, işte doktorunun anıları üzerinden anlattığı o dönemi başka bir pencereden anlattığı romanda da bu 1894 Depremi geçiyor. Hatta çok da enteresan geçiyor. Yani "denizin gökle birleştiği, balıkların denizden havaya yağdığı" gibi ifadelerle depremin ne kadar korkunç olduğunu edebi bir şekilde anlatıyor ama gerçekten tüyleri diken diken ediyor. Tabii 1509 ve 1766 depremleri çok çok daha büyük depremler.

Deniz Mazlum: Evet zaten 1894 Depremi, artık fotoğrafın çok kullanıldığı bir dönemde üstelik Sultan II. Abdülhamit de çok fotoğrafa meraklı bir sultan.

Özgen Osman Demirbaş: Evet.

Deniz Mazlum: O nedenle çok sayıda görsel malzeme de var. Yani depremin nasıl bir hasara yol açtığını o fotoğraflar üzerinden izlemek de mümkün.

Özgen Osman Demirbaş: Yani zaten tabii orada enteresan II. Abdülhamit'in kendi endişeleri biraz psikolojik olarak da farklı bir karakteri olması depremi önce algılamasını da başka türlü yapıyor. Yani depremin ne kadar büyük olduğunu düşünürsek ki işte 19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın başlangıcı bir dönem artık teknolojinin de ilerlemesinden dolayı insanların spekülâtif düşüncesinin de daha yaratıcı olduğu bir dönemde demek ki yani o depremde gerçekten İstanbul'u büyük endişeye sevk etmiş, korkunç bir tecrübeyi yaşatmış gürültüsüyle hareketleriyle. Evet son yaptığımız vurgu çok önemli. Gerçekten sürelere baktığımızda sınırı geçtiğimizi bile görüyoruz. Galiba yani süresini biraz uzatmaları oynuyor gibiyiz İstanbul'da. Umuyorum ki İstanbul toparlanmadan böyle bir felaket gelmez tabii. Toparlanması da en iyi ihtimalle her şey yolunda giderse 20-25 yıl gibi gözüküyor uzmanların ağzından. Umuyorum ki yaşanan yeni yaşadığımız bu felaketi bir daha yaşamasın, hiç kimse yaşamasın. Çok teşekkürler, çok değerliydi. Bu seriyi de sizin sunumuzla kapatmak bence çok iyi oldu, çok toparlayıcı oldu ama başta da dediğim gibi bu bir son değil. Sadece bir ara veriyoruz artık şimdi bir yaz dönemi geliyor. Ben hemen dinleyicilerimize dönmek istiyorum. Soruları olan olabilir. Buyurun Cem Bey, buyurun

Cem Gökhan: Benim bir sorum var. Bu ilk gösterdiğiniz slaytlarda o 7.2, 7.6 filan onlar Richter ölçeğiydi değil mi?

Deniz Mazlum: Onlar yapılmış bazı tahminler.

Cem Gökhan: Onu söyleyecektim ben de yani Richter ölçeği 1935'te kabul edilmiş bir ölçek. Nasıl bu tahminleri yapabildiler?

Deniz Mazlum: Yani şöyle çalışmalar var Cem Bey. Meydana gelen hasarları değerlendirerek yani depremin şiddetinden büyüklüğünü anlamaya çalışmak gibi bir yöntemle. Onlar ben de zaten hiç üzerinde durmadım. Sadece fayların bulunduğu yerleri söylemeye çalışmak için o çizimleri koydum. Tamamen tahmini bir şey tabii. Yani özellikle bir 1509 Depremi için şu kadar Richter ölçeğine göre bu kadar magnetik falan demek tabii ki tahminden ibaret.

Cem Gökhan: Peki teşekkür ederim tahmin etmiştim zaten.

Deniz Mazlum: Rica ederim.

Cem Gökhan: Çok teşekkür ederim değerli konuşmanız için.

Deniz Mazlum: Teşekkür ederim.

Cem Gökhan: İyi günler dilerim.

Deniz Mazlum: Sağ olun. Teşekkür ederim.

Özgen Osman Demirbaş: Rüksan Hoca'nın bir vurgusu olmuş. "Lizbon'daki kilisenin tamir edilmemesi 'hatırlamak ve unutmamak' adına etkileyici bir yaklaşım olmuş" demiş. Ufuk Hanım teşekkür etmiş. Gerçekten öyle aslında hele bizim gibi çabuk unutmayı tercih eden ülkeler için belki de unutturmayacak bazı müdahaleler önemli. Bir doğal afet değil ama aslında bir insanlık afeti olarak İkiz Kule Saldırıları'nı düşündüm ben de siz Lizbon örneğini gösterdiğinizde. Oraya aynı kuleleri dikmek yerine o kuleleri temsilen bir anıt kurmak aslında yaşanan olayları daimi olarak hatırlatmak anlamında önemliydi. Belki bizim de bu depremle ilgili sınavlarımızı hatırlamak anlamında bu girişimler önemli olabilir. Güzel bir örnek teşekkürler Hocam, sağ olun. Başka soru ya da katkı, katkı vermek isteyen de olabilir? Genelde İstanbullu bir izleyici kitlesi var şu anda İstanbul dışından olanlar da var ama...

Deniz Mazlum: Çok teşekkür ederim davetiniz için tekrar. Dilerim ki dediğiniz gibi deprem doğru dürüst birşeyler yapıp sonuçlanmasını bekler bunu dileyelim.

Özgen Osman Demirbaş: İnşallah. Deniz Hocam biz teşekkür ederiz. Değerli vaktinizden ayırdınız, emek verdiniz çok değerli bilgilerdi çok teşekkürler. Bu çalışmayı şöyle de önemsiyoruz biz fakülte olarak en başta söylemiştik ben bir daha söylemek istiyorum. Biz, herkes gibi biz de çok etkilendik, çok üzüldük ve bir arayışa girdik. Ne yapabiliriz? Çünkü insanoğlunun galiba en çaresiz kaldığı an üzüntüsüne rağmen hemen müdahale edememek, çare bulamamak. Bu noktada kendi becerilerimizle en iyi çarenin bilgiyi güçlendirmek, bilgiyi paylaşmak, bilgiyi yaymak, öğrenmek olduğu kabulüyle bu seriye başladık. Bu seride de ben özellikle Nuran Hocam'a çok teşekkür ediyorum. Birçok hocamın çok desteği oldu ama Nuran Hocam'ın çok farklı bir desteği oldu. Açıkçası bu işin arka planındaki asıl mimar, Nuran Hocam'dır, bu işin mimarı Nuran Hocam'dır. Teşekkür ediyorum Nuran Hocam herkesin huzurunda. Çok çeşitli perspektiflerden baktık, çok disiplinli baktık. Depremden sonra çünkü basında da, sosyal medyada da genelde ilk müdahale daha doğrusu ilk yorumlar hep konunun asıl uzmanlarından geliyor. İşte yer bilimcilerinden, inşaat mühendislerinden, jeoloji mühendislerinden vesaire. Bunlar tabii ki çok önemli ama bununla birlikte yapıyı çevreye müdahale eden aslında her uzmanlığın ucundan bir etkisi olduğunu da hatırladık, dinledik, gördük, tartıştık. O anlamda da çok değerli oldu. Bir ikincisi de, biz burada tabii bir bellek oluşturma hedefiyle çıktığımız için bunları konuşmacılarımızın, katılımcıların izniyle de kayda aldık. Ve başta Nuran Hocam da söylemişti. Her ne kadar günümüz koşullarında bu tarz toplantıların izleyici sayısı maalesef çok kalabalık olmasa da sonrasında dinleyenlerin, izleyenlerin sayısını gördüğümüzde çok mutluluk duyuyoruz. Hedefe ulaştığını görüyoruz ve bir bellek oluşturma anlamında da önemli bir adım olduğunu görüyoruz. Bizi mutlu eden bir hususta şudur; gördük ki başka yüksek eğitim kurumları da benzer çalışmalara başladılar, çok güzel seminerler yapıyorlar. Böyle bir şeyin bir parçası olduğumuzu düşünmek de bizi mutlu ediyor. Siz de çok büyük değer kattınız bize kalıcı bir sunum oldu bu sayenizde. Sizlerle de paylaşıyoruz. Hem Youtube kanalımızda görüntü olarak hem de ses kaydıyla Podcast olarak Spotify kanalımızda bu seminerlerimizi tutuyoruz. Umuyoruz ki bunların devamı gelecek. Bu yaptıklarımız üzerinden de çalışmayı burada bitirmeyip devamında zenginleştirerek başka formatlara getirme hedefimiz de

var. Umuyorum bunu hep birlikte yapacağız. Ben tekrar teşekkür ediyorum hem fakültem adına hem kendi adıma hem de üniversitem adına şeref verdiniz. Sağ olun Hocam.

Deniz Mazlum: Estağfurullah. Teşekkür ederim ben de. Nuran ve Ahsen Hoca'larımla da başlangıçta selamlaşmıştık. Tekrar selamlıyoruz Taşkışla'dan ve katılımlarınız için çok teşekkür ediyorum.

Özgen Osman Demirbaş: Nuran Hocam, sizin söylemek istediğiniz bir şeyler vardır mutlaka. Buyurun dinliyoruz sizi,

Nuran Zeren Gülersoy: Teşekkür ederim Hocam. Ben de teşekkür ederim ancak gerçekten başta izleyicilerimiz olmak üzere katılımcılarımız çok büyük değer verdiler bu diziye, bu seriye. Bunun başlatıcısı olduğumuz için, bu konuda cesaret verdiğiniz için ben de size çok teşekkür ederim. İyi bir dizi oldu. Tabii hâlâ değinemediğimiz uzmanlık alanları var. İnşallah bundan sonraki çalışmalarımızda onları da tamamlayacağız. Deniz'cim sana çok teşekkür ederim bugün için.

Deniz Mazlum: Rica ederim. Rica ederim.

Nuran Zeren Gülersoy: Ve tüm izleyicilerimize, katılımcılarımıza bizleri yalnız bırakmadıkları için çok teşekkürler Hocam sağ olun.

Özgen Osman Demirbaş: Hocam çok teşekkürler. Ağzınıza sağlık. Elbette sizin vurgunuzun ben de altını çizeyim. Değinemediğimiz, dokunamadığımız konularımız ve alanlarımız var. Mutlaka dokunacağız. Deniz Hocam Şile'ye de bekleriz. Şimdi havalar güzelleşiyor. Bu vesileyle bu son seminerimizde ben bir hatırlatma da yapayım. Ekim ayında Şile Kampüsümüzde 4T "Tasarım ve Tasarım Tarihi Topluluğu" ortaklığında Sanat, Tasarım, Mimarlık Fakültesi olarak güzel bir sempozyuma ev sahipliği yapacağız. Cumhuriyetimizin 100. yılında aynı ay Ekim ayından 12-13-14 Ekim tarihlerinde Şile'de yoğun bir programımız olacak. Konuk konuşmacımız: Sarah TEASLEY. Avustralya'dan iyi bir tasarım kuramcısı ve tarihçisidir. Konumuz da "Tasarım, Popülizm ve Politika" olacak. Herkesi bekliyoruz. Şile'de çok keyifli bir tasarım sempozyumu olacağı inancındayım. Herkesi de bekliyoruz. Sizi de Hocam bekliyoruz.

Deniz Mazlum: Sağ olun teşekkürler.

Özgen Osman Demirbaş: Ben saygılarımı sunuyorum. Esenlikler diliyorum. Çok teşekkürler.

Deniz Mazlum: Ben de herkese sevgiler saygılar sunuyorum. Hoşça kalın.

Ahsen Özsoy: Çok teşekkürler. İyi akşamlar.

Özgen Osman Demirbaş: İyi akşamlar.

*** Video burada sona eriyor. ***